

KLW BRENGT LAGE MINERAALOVERSCHOTTEN IN BIO MELKVEEHOUDERIJ IN BEELD

WERKEN MET DE KRINGLOOPWIJZER

Veel bio-boeren worden verplicht om de Kringloopwijzer (KLW) te gebruiken. De vraag is of voor bio de aannames kloppen en of het invullen nuttige informatie oplevert. Op zich past het in kaart brengen van kringlopen goed bij de uitgangspunten van biologische landbouw. En de KLW brengt een onderscheidend kenmerk van de biologische melkveehouderij, de lage mineralenoverschotten per hectare, goed in beeld.

TEKST JAN DE WIT, STIJN VAN DE GOOR & NICK VAN EEKEREN | FOTO BART TIMMERMANS

Goed invullen is best een klus. Dat bleek toen de studieclub Zuid van biologische melkveehouders in het project Biologisch & Benutten, gefinancierd door de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant, afgelopen jaar aan de slag ging met de KLW. Het begon al met het schatten van de mest- en voer voorraad op 1 januari 2015. Vooral bij veel verschillende partijen kuil blijkt dit niet eenvoudig. Omdat er nog veel meer gegevens nodig zijn (rond beweiding, huisvesting ed.) bleek de kans op onvolkomenheden in de ingevoerde data groot. Na meerdere correctierondes bleven er 12 bedrijven over waarvan de cijfers volledig en correct zijn. In de tabel zijn de gemiddeldes van deze bedrijven en de spreiding voor een aantal kenmerken weergegeven, samen met de meest recent beschikbare gemiddeldes van vergelijkbare gangbare bedrijven. Opgemerkt moet worden dat de cijfers van de bio-bedrijven slechts van één jaar zijn, waardoor een jaareffect van invloed is.

Met een 'BEX-voordeel' van 1 procent is er gemiddeld nauwelijks 'voordeel' van deze bedrijfsspecifieke berekening ten opzichte van de forfaitaire N-excretie zoals deze uit de 'productie-ureum'-tabel van het ministerie van EZ is af te leiden. Bovendien is de gemiddelde forfaitaire N-excretie vrijwel gelijk aan de excretie die SKAL (96kg N per koe) hanteert voor

bio-melkvee. Een reden te meer om als biologische sector afscheid te nemen van dit unieke getal welke geen verschil maakt tussen een koe die 5000 en één die 8000 kg melk per jaar produceert. Met de 'productie-ureum'-tabel wordt wel duidelijk dat de laagst producerende koe veel minder N (25kg) produceert. Voor fosfaat komt er een groot 'nadeel' uit de BEX-berekening (-11 procent). Dit hangt vooral samen met het hoge P-gehalte per kVEM: 4,4 versus 4 bij de gangbare bedrijven. De vraag is echter hoe correct deze waarde is. Het P-gehalte in vers gras (4,7) is hierop van grote invloed, welke wordt berekend door het P-gehalte per kVEM in de eigen graskuilen te vermenigvuldigen met 1,05; een waarde die

is afgeleid uit de voederwaardes op de (vooral gangbare en intensievere) 'Koeien en Kansen'-bedrijven. Echter, in oude BIOVEEM-data (1998-2000) gold een verhouding van 0,94. Als we dit getal loslaten op de getallen in de tabel dan halveert dit 'nadeel'. Maar voordat alle bio-boeren nu in juichstemming uitbarsten: de verhouding voor N uit de BIOVEEM-data is ongunstiger (1,23 in plaats van de huidige 1,1).

Ook om andere redenen is vers gras een probleem bij de berekeningen. Uit de tabel blijkt dat de vers grasopname op deze bio-bedrijven aanzienlijk hoger is dan op de extensieve gangbare bedrijven. Maar niemand weet hoeveel een koe echt vreet in de wei. Daarvoor wordt in de KLW

	Bio studiegroep Zuid 2015			Gangbare extensieve bedrijven 2012-2014; gemiddeld
	Gemiddeld	Laagste	Hoogste	
				
Intensiteit (kg melk/ha)	9189	3180	20237	11052
Meetmelk (kg/koe)	6634	4791	8627	7934
Ureum	21	18	27	20
Stikstof BEX-voordeel (%)	1	-14	20	8
Fosfaat BEX-voordeel (%)	-11	-59	9	8
Rantsoen kenmerken				
VEM (per kg ds)	915	875	957	949
Ruw eiwit (g/kg ds)	154	132	171	154
P (g/kg ds)	4,0	3,5	5,2	3,8
% vers gras	29	17	43	15
Kg meetmelk per kg ds voeropname	0,89	0,71	1,1	0,96
Berekende netto grasopbrengst (ton ds/ha)	8,3	4,3	11,5	9,5
Stikstof-overschot (kg/ha)	99	36	177	182
Fosfaat-overschot (kg/ha)	-1	-11	19	6

Uitkomst goede aanleiding om verbeterpunten nader te analyseren.

'Goedkoop' beheergras vaak mede-oorzaak van slechte prestaties in Kringloopwijzer

het aantal beweidingsuren en -dagen gebruikt, met standaard hoeveelheden per uur beweiden. In praktijk maakt het echter veel uit of een koe met amper bijvoeding hongerig de wei ingaat of dat zij veel bijvoeding op stal krijgt: de eerste koe zal in praktijk veel meer vers gras per uur eten. Omdat dit nauwelijks in een model te vatten is, is de enige oplossing om de beweidingsuren hoger of lager in te vullen dan in werkelijkheid het geval is. In de praktijk komt het lager invullen geregeld voor (om een lagere berekende fosfaatexcretie, en dus 'voordeel', te behalen), maar hoger invullen doet niemand uit eigen beweging.

Pas als melkfabrieken de uitbetaling van hun weidegangpremie gaan koppelen aan het aandeel vers

gras in het rantsoen wordt de 'druk' om het aantal weide-uren onterecht laag in te schatten, verminderd.

Een ander verbeterpunt bij het berekenen van de gehalten in vers gras betreft de zogenaamde afkap-waarde: op dit moment worden kuilen met minder dan 130g ruw-eiwit niet meegenomen, omdat deze waarschijnlijk afkomstig zijn van beheersgronden welke voor de vers grasopname nauwelijks van belang zijn. Echter, op bio-bedrijven komt het vooral in een koud voorjaar regelmatig voor dat de kuilen van het gewone grasland onder

deze waarde komen, waardoor de najaarskuilen met een ongunstige P/kVEM verhouding (o.a. door een hoger gehalte ruwas) een onterecht grote invloed krijgen. Beter zou zijn om de afkapwaarde op de VEM-waarde te baseren (bijv. <775VEM) aangezien de VEM-waarde een veel betere aanduiding is van een uitgestelde maaiautum bij grasklaver dan het eiwitgehalte.

Het gemiddelde bedrijf bestaat niet, blijkt uit de enorme spreiding in de tabel. Bedrijfsspecifieke informatie is dan ook een reden waarom gepleit wordt voor de invoering van de Kringloopwijzer. Uit

tabel 1 blijkt dat zowel de graslandproductie per hectare als de voerefficiëntie ((kg meetmelk per kg droge stof opname) belangrijke punten voor

verbetering zijn. Echter deze informatie is niet nieuw voor diegenen die vaker getallen op een rijtje zet, en het is vrij grove informatie: alleen jaargemiddeldes zeggen niet zoveel. Zo is het ruw eiwitgehalte gemiddeld niet gek (154), maar in het verse gras is dit zeer hoog (196). Daarmee wordt alleen heel indirect een belangrijk knelpunt bij de voerefficiëntie zichtbaar: de lage gehalten in het winterrantsoen zijn vaak een belangrijke oorzaak voor de lagere productie. Het is niet voor niet voor niets dat veel boeren het veel makkelijker melken vinden in het weideseizoen.

'Niemand weet hoeveel een koe echt vreet in de wei.'

De KLV-informatie geeft bovendien weinig directe handvatten voor verbetering. Alleen nadere analyse wijst uit dat slechte kuilen met een zeer lage VEM-waarde, vaak van 'goedkoop' beheersland waarvan een aanzienlijk deel als voerrest op de composthoop belandt, medeveroorzaker is van de slechte KLV-prestaties: de KLV kan niet 'zien' dat deze kuilen deels niet gevoerd worden.... Reden te meer om na te gaan of deze beheersgronden echt wel zo goedkoop of noodzakelijk zijn en, zo ja, hoe dit voer beter in het rantsoen kan worden ingepast.

Conclusies. De KLV benadert de werkelijkheid redelijk mits hij goed wordt ingevuld en her en der iets wordt verbeterd. Voor individuele biologische bedrijven lijkt de waarde als managementinstrument beperkt, maar het kan een goede aanleiding zijn om mogelijke verbeterpunten ten aanzien van bijvoorbeeld de waarde van beheersgronden, de kwaliteit van het kuilgras en/of de graslandproductiviteit nader te analyseren. De biologische melkveehouderij als sector zou zich er goed mee kunnen onderscheiden want de lage N- en P-overschotten per hectare (nog duidelijk lager dan van de extensieve gangbare bedrijven) geven minder aanleiding tot waterkwaliteitsproblemen dan gangbaar. ■

Ir. Jan de Wit, ir. Stijn van de Goor en dr. ir. Nick van Eekeren zijn werkzaam bij het Louis Bolk Instituut.